

BS/136/2010

OPINIA SPOŁECZNA

O ZRÓŻNICOWANIU DOCHODÓW

I NIERÓWNOŚCIACH SPOŁECZNYCH

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ciągu ostatnich dwudziestu lat wraz ze zmianą ustrojową i wprowadzeniem gospodarki rynkowej Polacy doświadczyli wzrostu nierówności dochodów, co było efektem dość szybkiego bogacenia się pewnych grup społecznych i ubożenia innych. Doprowadziło to do znacznego rozwarstwienia społeczeństwa, które wciąż się utrzymuje.

Pogłębienie nierówności dochodów w okresie transformacji stanowiło poważną zmianę w życiu społecznym Polaków. Temat ten był przedmiotem naszych regularnych badań na początku tego okresu i nadal jest aktualny, bo – jak zaznaczono w raporcie „Polska 2030” – poprawa spójności społecznej pozostaje kluczową kwestią dla stworzenia nowoczesnego państwa. Współczynnik Giniego, mierzący stopień nierówności dochodów, wskazuje, że w Polsce w porównaniu z innymi krajami świata utrzymuje się umiarkowane rozwarstwienie. Jednak w zestawieniu z przeszłością oraz z wieloma państwami Unii Europejskiej jest ono dość wysokie.

W sierpniowym badaniu¹ ponowiliśmy pytania o znaczenie równości w życiu społecznym i ocenę stopnia nierówności w naszym kraju.

ROZUMIENIE RÓWNOŚCI I JEJ REALIZACJA

W ostatnich dziesięciu latach właściwie nie zmieniły się opinie dotyczące definicji równości. Dla zdecydowanej większości ankietowanych wiąże się ona z równością wobec prawa (91%) i jednakowymi szansami w dostępie do edukacji i wysokiej pozycji społecznej (90%). Dla ponad połowy badanych (59%) równość powinna oznaczać też zapewnienie wszystkim obywatelom określonego, w miarę wyrównanego poziomu życia, aczkolwiek co trzeci (35%) nie zgadza się z takim rozumieniem tego pojęcia.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (243) przeprowadzono w dniach 5 – 11 sierpnia 2010 roku na liczącej 986 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Osoby z wykształceniem wyższym najrzadziej utożsamiają równość z wyrównanym poziomem życia obywateli (49%). Z takim rozumieniem tego pojęcia częściej zgadzają się mieszkańcy wsi (63%) niż wielkich miast (55% wśród osób zamieszkujących miasta powyżej 500 tys. ludności). Na opinie w tej kwestii wpływają również dochody *per capita*. Im wyższe, tym rzadziej badani wiążą pojęcie równości z jednakowymi warunkami bytu (zob. tabele aneksowe).

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, równość w społeczeństwie powinna czy też nie powinna oznaczać, że:	Wskazania respondentów według terminów badań*			
	1999		2010	
	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach			
– wszyscy obywatele są równi wobec prawa, mają takie same uprawnienia	92	6	91	7
– wszyscy obywatele mają równe szanse zdobycia wykształcenia i osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej, o ile mają odpowiednie zdolności i chęci	88	10	90	8
– wyrównany jest materialny poziom życia obywateli	56	39	59	35

* Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

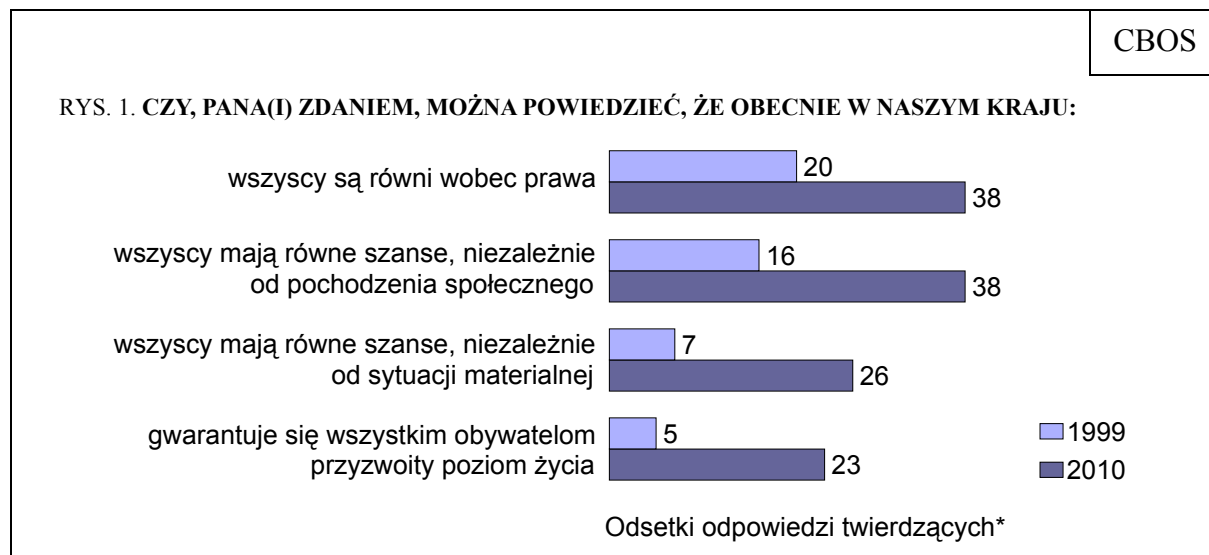
Przekonanie, że równość w społeczeństwie powinna oznaczać także wyrównany poziom życia obywateli, jest częstsze wśród respondentów oceniających dochody swojej rodziny jako niższe od przeciętnych (62%) niż wśród badanych, którzy uważają je za wyższe od przeciętnych (52%).

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, równość w społeczeństwie powinna czy też nie powinna oznaczać, że wyrównany jest materialny poziom życia obywateli?	Odpowiedzi respondentów oceniających dochody własnej rodziny jako		
	wyższe niż przeciętne dochody rodzin w Polsce	przeciętne	niższe niż przeciętne dochody rodzin w Polsce
	w procentach		
Tak	52	58	62
Nie	44	37	32
Trudno powiedzieć	4	5	6

Znaczące zmiany nastąpiły natomiast w ocenie realizacji zasad równości w Polsce. W porównaniu z 1999 rokiem wyraźnie wzrosło przekonanie, że w naszym kraju obywatele mają równe szanse. Obecnie prawie dwie piąte ankietowanych (38%) twierdzi, że w Polsce wszyscy są równi wobec prawa (wzrost o 18 punktów) oraz że wszyscy mają równe szanse, niezależnie od pochodzenia społecznego (wzrost o 22 punkty). Mniej więcej co czwarty Polak zgadza się ze stwierdzeniem, że wszyscy obywatele mają równe szanse niezależnie od

sytuacji materialnej (26%, wzrost o 19 punktów) oraz zagwarantowany przyzwoity poziom życia (23%, wzrost o 18 punktów). Należy jednak zaznaczyć, że nadal przeważa przekonanie o nieprzestrzeganiu w naszym kraju nawet najbardziej fundamentalnych zasad, takich jak równość wobec prawa.

* Odpowiedzi są sumą wskazań „zdecydowanie tak” oraz „raczej tak”

Znaczący wzrost poparcia dla przekonania, że w Polsce panuje obecnie równość, może po części wynikać z różnic metodologicznych. W 1999 roku badani mieli do wyboru również odpowiedź ambiwalentną „i tak, i nie”, pominiętą w tegorocznym sondażu, co do pewnego stopnia mogło wpłynąć na wyniki. Dlatego porównaliśmy również częstość odpowiedzi twierdzących i przeczących dodając odpowiedzi ambiwalentne do odpowiedzi twierdzących, co zmniejszyło różnicę w aprobachie omawianych poglądów w latach 1999 i 2010. W wyniku potraktowania odpowiedzi niejednoznacznych także jako wyrazu poparcia dla danego stwierdzenia wzrost przekonania, że w naszym kraju obowiązują zasady równości, jest mniejszy, ale nadal widoczny. Wyjątek stanowi opinia, że wszyscy są równi wobec prawa. Przy potraktowaniu odpowiedzi ambiwalentnych jako akceptacji tego stanowiska odsetek badanych deklarujących jego poparcie nie uległ istotnym zmianom od ostatniego pomiaru. Od 1999 roku odsetki przekonanych, że pochodzenie społeczne i sytuacja materialna różnicują szanse Polaków oraz że państwo nie gwarantuje wszystkim obywatelom przyzwoitego poziomu życia, spadły po 11 punktów (odpowiedzi przeczące rekodowane są w ten sam sposób, czyli łączy się odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”).

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, można powiedzieć, że obecnie w naszym kraju:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	1999		2010	
	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach			
– wszyscy są równi wobec prawa	39	56	38	59
– wszyscy mają równe szanse, niezależnie od pochodzenia społecznego	27	69	38	58
– wszyscy mają równe szanse, niezależnie od sytuacji materialnej	14	82	26	71
– gwarantuje się wszystkim obywatelom przyzwoity poziom życia	13	84	23	73

* Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Okazało się, że ocena równości szans w kontekście sytuacji materialnej i gwarancji wszystkim obywatelom przyzwoitego poziomu życia nie zależy od relatywnej oceny dochodów w swoim gospodarstwie domowym. Niezależnie zatem od własnej sytuacji materialnej badani dość zgodnie oceniają stopień nierówności społecznych w Polsce. Opinie o realizacji poszczególnych koncepcji równości są tylko nieznacznie zróżnicowane przez inne czynniki społeczno-demograficzne.

POSTAWY EGALITARNE W POLSKIM SPOŁECZEŃSTWIE

Aby zbadać poziom egalitaryzmu w społeczeństwie, spytaliśmy również o opinie dotyczące rozmiaru nierówności społecznych, ich nieuchronności w gospodarce rynkowej oraz poparcia dla różnych metod niwelowania różnic w dochodach. Mimo pewnych wahań w odsetkach badanych akceptujących poszczególne opinie, poglądy na te kwestie pozostają stosunkowo stabilne.

Powszechne jest przekonanie, że w Polsce są zbyt duże różnice pomiędzy bogatymi i biednymi (91%). Niewiele mniej osób (87%) dostrzega takie różnice w zarobkach. Z opiniami tymi najczęściej nie zgadzają się ankietowani legitymujący się wykształceniem wyższym oraz o najwyższych dochodach *per capita* (zob. tabele aneksowe).

W ocenie różnic między bogatymi i biednymi nie nastąpiły znaczące zmiany, od kiedy badamy te kwestie. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych nastąpił natomiast pewien wzrost przekonania, że w Polsce są zbyt duże różnice w zarobkach. Mogło to być wynikiem toczącej się wówczas debaty nad ustawą kominową ograniczającą wynagrodzenia osób na kierowniczych stanowiskach w sektorze publicznym.

Polacy dość powszechnie przyznają, że rozwarstwienie w społeczeństwie jest zbyt duże, ale różnią się w poglądach dotyczących działań mogących zmienić taki stan rzeczy. Najmniej kontrowersji budzi pogląd, że aby w przyszłości osiągnąć dobrobyt, trzeba wysoko wynagradzać tych, którzy dobrze pracują (83%). Przeważa on we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, chociaż osoby źle oceniające własną sytuację materialną trochę rzadziej zgadzają się z tym stwierdzeniem niż ogół badanych (zob. tabele aneksowe).

Większość respondentów (77%) uważa, że zmniejszaniem różnic między dobrze i źle zarabiającymi powinien zajmować się rząd. Odsetek osób przekonanych, że do zadań Rady Ministrów należy niwelowanie tych różnic, rósł w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych. Obecnie notujemy pewien jego spadek, ale nadal jest on wyższy niż w 1994 roku.

Pogląd ten jest najmniej popularny wśród mieszkańców największych miast oraz osób z wykształceniem wyższym (po 66%). Poparcie dla zaangażowania rządu w zmniejszanie różnic w dochodach maleje wraz ze wzrostem dochodów *per capita* w gospodarstwach domowych i lepszą oceną własnej sytuacji materialnej. Ciekawe jest natomiast, że wśród osób o wyrobionych poglądach politycznych interwencjonizm jest najrzadziej popierany przez badanych identyfikujących się z lewicą (zob. tabele aneksowe).

Tabela 4

Oceniane stwierdzenia	1994*	1997**	1998	1999	2003	2010
	(N = 2128)	(N = 1665)	(N = 1652)	(N = 1522)	(N = 1264)	(N = 986)
	Odsetki odpowiedzi twierdzących					
Zbyt duże są różnice pomiędzy bogatymi i biednymi w naszym kraju	89	89	88	92	92	91
Różnice zarobków w Polsce są zbyt duże	83	82	82	91	89	87
Aby w przyszłości osiągnąć w Polsce dobrobyt, należy wysoko wynagradzać tych, którzy dobrze pracują	86	87	84	81	81	83
Obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic pomiędzy dobrze i źle zarabiającymi	71	70	76	82	80	77
Energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać, aby rozwijała się polska gospodarka	69	73	64	58	57	69
Nierówności dochodów są niezbędne dla postępu gospodarczego	43	48	34	32	32	38

* Badanie „Opinie o gospodarce i państwie” zrealizowane przez CBOS w dniach 14 października – 7 listopada 1994, finansowane i przeprowadzone na zlecenie The Australian National University

** Badanie „Opinie o gospodarstwie i państwie” zrealizowane na zlecenie Instytutu Studiów Politycznych PAN

Większość Polaków widzi w nagradzaniu prywatnych przedsiębiorców niezbędny element rozwoju gospodarczego. Ponad dwie trzecie badanych (69%) uważa, że energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać, aby polska gospodarka się rozwijała. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych obserwowaliśmy znaczący spadek odsetka badanych popierających ten pogląd. Obecnie notujemy ponowny wzrost akceptacji znaczenia przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym kraju.

Poparcie dla tego poglądu najczęściej wyrażają mieszkańcy największych aglomeracji (78%), badani z wykształceniem wyższym (79%) oraz osoby o dochodach powyżej 1500 zł na osobę (88%). Jest ono tym częstsze, im lepsze oceny własnych warunków materialnych respondentów.

Nierówności dochodów jako niezbędny warunek postępu gospodarczego są w Polsce stosunkowo rzadko akceptowane. Obecnie niespełna dwie piąte badanych (38%) uważa, że są one konieczne dla rozwoju gospodarczego. Co czwarty respondent (26%) nie zgadza się z tym twierdzeniem, a co piąty (20%) wyraża opinię ambiwalentną (zob. tabele aneksowe).

Pogląd, że nierówności dochodów są konieczne dla rozwoju gospodarczego, akceptuje niemal połowa ankietowanych o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym (48%). W grupach społeczno-zawodowych przekonanie takie najczęściej wyrażają pracujący na własny rachunek (63%) i rolnicy (48%).

RELATYWNE NIERÓWNOŚCI DOCHODÓW

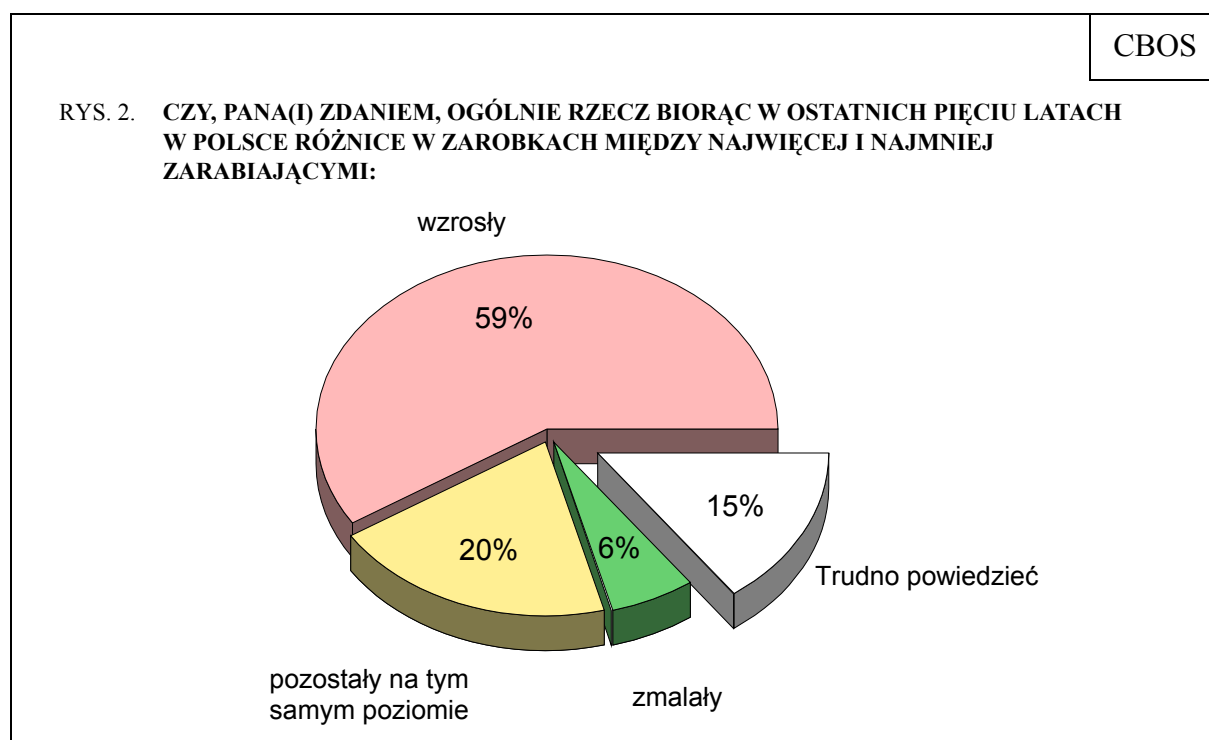
Prosiłiśmy respondentów również o określenie dochodów swojej rodziny w stosunku do innych oraz porównanie obecnej skali rozwarstwienia społecznego z sytuacją sprzed kilku lat.

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych powoli zaczął rosnać odsetek Polaków oceniających dochody swojej rodziny jako wyższe niż przeciętne dochody rodzin w kraju. Obecnie notujemy jeden z najwyższych – odkąd badamy to zagadnienie – odsetek ankietowanych uważających, że ich sytuacja jest lepsza niż przeciętna (12%), i najniższy – oceniających, że jest gorsza (41%, spadek o 20 punktów w stosunku do 1992 roku). Niemal połowa respondentów (45%) uważa, że wysokość dochodów ich rodziny jest zbliżona do przeciętnych dochodów polskich rodzin.

Tabela 5

Czy uważa Pan(i), że obecnie dochody Pana(i) rodziny w porównaniu z przeciętnymi dochodami rodzin w Polsce są:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	IV 1992	IV 1994	IV 1995	IV 1996	X 1997	V 1998	I 1999	VI 2000	IV 2002	VIII 2010
	w procentach									
– znacznie wyższe	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
– raczej wyższe	4	4	6	8	9	12	8	10	8	10
– takie same (przeciętne)	33	35	36	34	37	37	34	27	36	45
– raczej niższe	33	30	34	34	31	28	33	33	34	28
– znacznie niższe	28	30	22	19	19	22	21	25	15	13
Trudno powiedzieć	1	0	1	4	3	0	3	4	5	2

Większość badanych (59%) wyraża jednocześnie przekonanie, że w ostatnich pięciu latach nierówności dochodów w Polsce się zwiększyły. Co piąty respondent (20%) uważa, że pozostały na tym samym poziomie, a jedynie co siedemnasty (6%) – że się zmniejszyły.

Mieszkańcy największych miast najrzadziej uważają, że zróżnicowanie dochodów wzrosło (53%), i najczęściej są przekonani, że zmało (11%). Opinia o wzroście nierówności jest najmniej popularna wśród najmłodszych respondentów, czyli osób między 18 a 24 rokiem życia (49%).

Ankietowani oceniali także, czy problem rozwarstwienia społecznego jest w Polsce większy czy mniejszy niż w innych krajach. Dwóch na pięciu badanych (39%) wyraża przekonanie, że poziom nierówności dochodów w naszym kraju jest wyższy niż średnio w krajach Europy Zachodniej, a prawie co trzeci (29%) jest odmiennego zdania. Jedna czwarta respondentów (24%) nie potrafi ustosunkować się do tego pytania.

Jeszcze więcej osób (37%) dystansuje się od porównania zróżnicowania dochodów w Polsce i innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Wśród pozostałych opinie są podzielone: co piąty uważa, że w innych krajach naszego regionu są one wyższe (21%), takie same (20%) lub niższe (22%).

Tabela 6

	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie różnice w zarobkach między najczęściej i najmniej zarabiającymi w Polsce są wyższe czy niższe niż w:			
	krajach Europy Zachodniej		krajach Europy Środkowo-Wschodniej	
	w procentach			
Znacznie wyższe	17	39	5	21
Raczej wyższe	22		16	
Takie same	8		20	
Raczej niższe	18	29	17	22
Znacznie niższe	11		5	
Trudno powiedzieć	24		37	

Polacy są przekonani, że problem nierówności w Polsce jest większy niż na Zachodzie. Co do skali tego problemu w porównaniu z innymi krajami naszego regionu opinie są dużo bardziej podzielone.

Rozumienie pojęcia równości społecznej nie uległo w ostatnich latach zmianom. Zwiększył się natomiast odsetek badanych przekonanych, że Polska jest krajem, w którym zapewniona jest równość szans i który gwarantuje wszystkim obywatelom odpowiedni poziom życia. Należy jednak zaznaczyć, że nadal ponad połowa badanych uważa, iż w naszym kraju nie obowiązują zasady równości. Interesujące jest, że oceny te są w niewielkim stopniu zróżnicowane społecznie i nie zależą od osobistej sytuacji materialnej badanych.

Ankietowani w większości wyrażają przekonanie, że w Polsce są zbyt duże nierówności społeczne. Różnią się jednak w poglądach dotyczących działań mogących zmienić taki stan rzeczy. Poparcie dla zaangażowania rządu w tę sprawę wyraża trzech na czterech respondentów. Interwencjonizm jest rzadziej popierany przez mieszkańców dużych miast oraz osoby z wyższym wykształceniem i wysokimi dochodami na osobę w gospodarstwie domowym. Natomiast w tych grupach badanych częstsze niż wśród ogółu są opinie, że rozwój gospodarczy zapewnią dobre zarobki dla energicznych przedsiębiorców.

Mimo iż wzrost nierówności jest często akceptowany przez ekonomistów i część polityków w obawie, że spłaszczenie różnic musiałoby się odbyć kosztem wzrostu gospodarczego, Polacy w większości nie zgadzają się z tą tezą.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, równość w społeczeństwie powinna czy też nie powinna oznaczać, że wyrównany jest materialny poziom życia obywateli?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		59	35	6	986
Płeć	Mężczyźni	57	38	5	465
	Kobiety	60	33	7	521
Wiek	18-24 lata	63	36	2	136
	25-34	60	35	5	178
	35-44	67	26	7	139
	45-54	58	39	4	167
	55-64	52	42	6	187
	65 lat i więcej	56	32	12	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	32	5	375
	Miasto do 20 tys.	62	32	6	130
	20-100 tys.	56	34	9	185
	101-500 tys.	50	42	8	159
	501 tys. i więcej mieszk.	55	43	2	137
Wykształcenie	Podstawowe	61	28	12	260
	Zasadnicze zawodowe	63	33	4	252
	Średnie	58	38	4	329
	Wyższe	49	48	3	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	49	49	2	87
	Średni personel, technicy	45	44	11	37
	Pracownicy adm.-biurowi	58	38	4	64
	Pracownicy usług	64	27	9	62
	Robotnicy wykwalifikowani	61	32	7	119
	Robotnicy niewykwalifik.	72	25	3	54
	Rolnicy	65	31	3	52
	Pracujący na własny rach.	56	40	3	33
Bierni zawodowo	Renciści	53	38	9	76
	Emeryci	54	37	8	215
	Uczniowie i studenci	58	39	3	76
	Bezrobotni	69	30	1	55
	Gospodynie domowe i inni	68	23	9	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	42	8	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	40	4	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	64	32	4	203
	prywatnym gosp. rolnym	74	22	4	48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	69	29	3	163
	501-750	67	24	9	130
	751-1000	55	39	5	188
	1001-1500	53	41	5	168
	Powyżej 1500 zł	52	44	4	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	27	8	176
	Średnie	60	35	6	445
	Dobre	54	40	6	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	36	5	45
	Raz w tygodniu	60	34	6	479
	1-2 razy w miesiącu	62	35	3	153
	Kilka razy w roku	55	38	7	180
	W ogóle nie uczestniczy	55	37	8	130
Poglądy polityczne	Lewica	52	40	7	157
	Centrum	58	38	4	310
	Prawica	59	38	4	293
	Trudno powiedzieć	64	25	10	226

Tabela 2

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że zbyt duże są różnice pomiędzy bogatymi i biednymi w naszym kraju?				Liczba osób
		Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		91	5	3	2	986
Płeć	Mężczyźni	89	5	4	2	465
	Kobiety	92	5	2	2	521
Wiek	18-24 lata	86	6	5	3	136
	25-34	86	7	5	1	178
	35-44	91	5	4		139
	45-54	94	3	3	1	167
	55-64	92	6		2	187
	65 lat i więcej	94	1	2	4	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	92	4	2	2	375
	Miasto do 20 tys.	94	1	4	1	130
	20-100 tys.	90	6	2	2	185
	101-500 tys.	91	4	4	2	159
	501 tys. i więcej mieszk.	85	9	5	2	137
Wykształcenie	Podstawowe	92	3	1	4	260
	Zasadnicze zawodowe	94	5	1		252
	Średnie	92	3	4	2	329
	Wyższe	79	11	10	1	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	79	8	13	0	87
	Średni personel, technicy	87	9	2	2	37
	Pracownicy adm.-biurowi	90	7	2	1	64
	Pracownicy usług	91	6	3	0	62
	Robotnicy wykwalifikowani	94	3	3	0	119
	Robotnicy niewykwalifik.	98	2	0	0	54
	Rolnicy	94	6	0	0	52
Pracujący na własny rach.	82	8	7	2	33	
Bierni zawodowo	Renciści	93	3		5	76
	Emeryci	94	2	1	2	215
	Uczniowie i studenci	83	8	6	3	76
	Bezrobotni	91	7	2		55
	Gospodynie domowe i inni	91	2		7	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	89	4	5	2	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	91	6	3	1	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	89	6	5	0	203
	prywatnym gosp. rolnym	95	5	0	0	48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	95	3	1	1	163
	501-750	94	4	1	1	130
	751-1000	92	4	3	1	188
	1001-1500	89	5	3	3	168
	Powyżej 1500 zł	81	8	9	2	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	92	5	1	2	176
	Średnie	93	4	2	1	445
	Dobre	87	5	6	2	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	95			5	45
	Raz w tygodniu	92	4	2	2	479
	1-2 razy w miesiącu	93	6	2	0	153
	Kilka razy w roku	86	7	5	2	180
	W ogóle nie uczestniczy	88	2	8	2	130
Poglądy polityczne	Lewica	90	5	3	2	157
	Centrum	90	6	2	2	310
	Prawica	91	5	3	1	293
	Trudno powiedzieć	91	4	3	3	226

Tabela 3

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że różnice zarobków w Polsce są zbyt duże?				Liczba osób
		Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		87	7	5	2	986
Płeć	Mężczyźni	87	6	5	2	465
	Kobiety	86	7	4	3	521
Wiek	18-24 lata	80	10	6	4	136
	25-34	85	9	4	1	178
	35-44	87	8	5		139
	45-54	90	6	3	1	167
	55-64	87	7	3	2	187
	65 lat i więcej	88	1	7	4	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	89	6	3	2	375
	Miasto do 20 tys.	91	5	3	1	130
	20-100 tys.	87	6	4	3	185
	101-500 tys.	83	6	9	2	159
	501 tys. i więcej mieszk.	79	12	6	3	137
Wykształcenie	Podstawowe	85	4	5	5	260
	Zasadnicze zawodowe	92	5	3	0	252
	Średnie	88	7	3	2	329
	Wyższe	75	14	10	1	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	15	8		87
	Średni personel, technicy	88	5	7		37
	Pracownicy adm.-biurowi	83	13	4		64
	Pracownicy usług	92	3	4	1	62
	Robotnicy wykwalifikowani	91	4	4		119
	Robotnicy niewykwalifik.	92	4	4		54
	Rolnicy	93	7			52
	Pracujący na własny rach.	82	10	7		33
Bierni zawodowo	Renciści	91	4	1	4	76
	Emeryci	87	3	6	3	215
	Uczniowie i studenci	77	16	1	6	76
	Bezrobotni	85	8	6	1	55
	Gospodynie domowe i inni	84	4	3	9	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	83	12	4	2	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	89	8	3		106
	sekt. pryw. poza rolnict.	88	5	7		203
	prywatnym gosp. rolnym	92	8			48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	91	4	3	1	163
	501-750	91	4	4	2	130
	751-1000	88	7	3	1	188
	1001-1500	86	6	4	4	168
	Powyżej 1500 zł	75	12	10	2	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	92	2	4	2	176
	Średnie	87	7	4	2	445
	Dobre	83	8	6	3	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	84	2	7	7	45
	Raz w tygodniu	89	6	3	2	479
	1-2 razy w miesiącu	89	7	3	1	153
	Kilka razy w roku	85	7	7	1	180
	W ogóle nie uczestniczy	78	11	8	4	130
Poglądy polityczne	Lewica	90	5	2	2	157
	Centrum	85	9	3	2	310
	Prawica	86	5	7	1	293
	Trudno powiedzieć	86	6	4	3	226

Tabela 4

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że aby w przyszłości osiągnąć w Polsce dobrobyt, należy wysoko wynagradzać tych, którzy dobrze pracują?				Liczba osób
		Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		83	10	4	3	985
Płeć	Mężczyźni	86	9	3	1	465
	Kobiety	81	10	5	4	520
Wiek	18-24 lata	80	17	2	2	136
	25-34	81	8	8	3	178
	35-44	85	9	4	2	139
	45-54	87	7	4	2	167
	55-64	83	11	4	1	187
	65 lat i więcej	85	6	3	5	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	82	12	3	3	375
	Miasto do 20 tys.	86	8	5	1	130
	20-100 tys.	82	12	3	2	185
	101-500 tys.	83	5	10	2	157
	501 tys. i więcej mieszk.	86	7	3	4	137
Wykształcenie	Podstawowe	81	9	4	6	259
	Zasadnicze zawodowe	81	12	5	1	252
	Średnie	86	9	3	2	329
	Wyższe	86	9	5	1	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	85	6	8	1	87
	Średni personel, technicy	79	12	4	5	37
	Pracownicy adm.-biurowi	89	6	3	3	64
	Pracownicy usług	80	15	2	3	61
	Robotnicy wykwalifikowani	81	14	3	2	119
	Robotnicy niewykwalifik.	85	11	3	1	54
	Rolnicy	83	15	2	0	52
	Pracujący na własny rach.	97		3	0	33
Bierni zawodowo	Renciści	85	5	6	5	76
	Emeryci	85	8	3	4	215
	Uczniowie i studenci	82	18			76
	Bezrobotni	79	10	8	2	55
	Gospodynie domowe i inni	78	3	13	6	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	84	10	4	2	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	84	14	1	2	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	87	8	5	1	202
	prywatnym gosp. rolnym	84	14	2	0	48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	78	12	6	3	163
	501-750	80	11	3	5	130
	751-1000	82	11	5	2	188
	1001-1500	89	9	2	1	166
	Powyżej 1500 zł	87	9	4	1	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	77	15	4	5	175
	Średnie	83	10	5	2	445
	Dobre	87	7	4	2	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	9	8	12	45
	Raz w tygodniu	84	11	3	1	478
	1-2 razy w miesiącu	84	8	5	2	153
	Kilka razy w roku	83	10	4	3	180
	W ogóle nie uczestniczy	84	6	5	5	130
Poglądy polityczne	Lewica	88	9	3	0	156
	Centrum	84	10	4	2	310
	Prawica	86	9	5	1	293
	Trudno powiedzieć	77	11	5	7	226

Tabela 5

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że obowiązkiem rządu powinno być zmniejszenie różnic pomiędzy dobrze i źle zarabiającymi?				Liczba osób
		Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		77	12	8	3	986
Płeć	Mężczyźni	72	14	10	3	465
	Kobiety	81	9	6	4	521
Wiek	18-24 lata	76	11	10	3	136
	25-34	76	11	9	4	178
	35-44	72	13	13	2	139
	45-54	78	11	8	3	167
	55-64	74	15	7	4	187
	65 lat i więcej	84	8	4	4	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	81	11	4	4	375
	Miasto do 20 tys.	81	8	9	2	130
	20-100 tys.	74	15	6	5	185
	101-500 tys.	75	11	11	3	159
	501 tys. i więcej mieszk.	66	13	18	3	137
Wykształcenie	Podstawowe	84	9	2	5	260
	Zasadnicze zawodowe	80	13	4	3	252
	Średnie	74	13	9	3	329
	Wyższe	66	10	22	2	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	58	13	28	2	87
	Średni personel, technicy	64	19	15	2	37
	Pracownicy adm.-biurowi	75	12	13	0	64
	Pracownicy usług	73	15	4	7	62
	Robotnicy wykwalifikowani	77	14	7	2	119
	Robotnicy niewykwalifik.	82	10	3	5	54
	Rolnicy	94	6	0	0	52
	Pracujący na własny rach.	69	16	12	3	33
Bierni zawodowo	Renciści	78	12	3	7	76
	Emeryci	82	10	5	3	215
	Uczniowie i studenci	76	10	12	2	76
	Bezrobotni	83	14		3	55
	Gospodynie domowe i inni	80	4	4	12	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	9	14	3	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	10	14	4	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	71	16	11	2	203
	prywatnym gosp. rolnym	93	7	0	0	48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	88	8	2	3	163
	501-750	81	12	3	4	130
	751-1000	80	12	6	3	188
	1001-1500	76	11	10	2	168
	Powyżej 1500 zł	61	15	22	1	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	83	11	1	4	176
	Średnie	78	13	6	3	445
	Dobre	72	10	14	4	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	77	10	7	6	45
	Raz w tygodniu	82	11	4	3	479
	1-2 razy w miesiącu	80	12	6	2	153
	Kilka razy w roku	67	16	13	4	180
	W ogóle nie uczestniczy	69	8	19	4	130
Poglądy polityczne	Lewica	72	16	9	3	157
	Centrum	80	10	9	2	310
	Prawica	75	13	11	1	293
	Trudno powiedzieć	79	9	3	9	226

Tabela 6

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że energiczni przedsiębiorcy muszą dobrze zarabiać, aby rozwijała się polska gospodarka?				Liczba osób
		Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		69	16	10	6	986
Płeć	Mężczyźni	70	15	11	4	465
	Kobiety	68	17	8	7	521
Wiek	18-24 lata	74	19	6	2	136
	25-34	70	15	11	5	178
	35-44	69	17	10	4	139
	45-54	70	15	12	4	167
	55-64	67	19	10	4	187
	65 lat i więcej	65	11	10	15	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	18	10	6	375
	Miasto do 20 tys.	63	20	12	5	130
	20-100 tys.	70	15	9	6	185
	101-500 tys.	71	15	9	4	159
	501 tys. i więcej mieszk.	78	8	8	5	137
Wykształcenie	Podstawowe	64	15	9	12	260
	Zasadnicze zawodowe	60	20	14	6	252
	Średnie	75	14	9	2	329
	Wyższe	79	13	6	2	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	81	12	6	1	87
	Średni personel, technicy	77	12	8	3	37
	Pracownicy adm.-biurowi	76	14	4	5	64
	Pracownicy usług	71	20	4	5	62
	Robotnicy wykwalifikowani	67	17	13	3	119
	Robotnicy niewykwalifik.	65	14	17	4	54
	Rolnicy	71	15	6	8	52
Pracujący na własny rach.	83	14	3		33	
Bierni zawodowo	Renciści	64	16	12	8	76
	Emeryci	64	14	11	11	215
	Uczniowie i studenci	79	19	2		76
	Bezrobotni	59	22	18	2	55
	Gospodynie domowe i inni	56	17	14	13	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	72	16	8	4	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	79	11	7	3	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	74	15	8	3	203
	prywatnym gosp. rolnym	68	17	7	8	48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	63	18	13	6	163
	501-750	52	28	14	6	130
	751-1000	67	16	11	6	188
	1001-1500	73	10	11	6	168
	Powyżej 1500 zł	88	7	3	2	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	56	22	13	8	176
	Średnie	67	18	10	5	445
	Dobre	77	11	7	5	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	9	12	10	45
	Raz w tygodniu	67	17	10	6	479
	1-2 razy w miesiącu	66	17	11	6	153
	Kilka razy w roku	75	14	7	3	180
	W ogóle nie uczestniczy	70	15	10	5	130
Poglądy polityczne	Lewica	71	16	9	4	157
	Centrum	67	17	12	4	310
	Prawica	77	12	9	3	293
	Trudno powiedzieć	60	19	9	12	226

Tabela 7

		Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że nierówności dochodów są niezbędne dla postępu gospodarczego?				Liczba osób
		Zgadzam się	I tak, i nie	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		38	20	26	16	986
Płeć	Mężczyźni	42	21	27	11	465
	Kobiety	36	19	25	20	521
Wiek	18-24 lata	34	30	20	16	136
	25-34	40	22	25	13	178
	35-44	40	24	26	10	139
	45-54	39	16	29	16	167
	55-64	40	20	27	14	187
	65 lat i więcej	38	11	26	26	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	35	22	26	17	375
	Miasto do 20 tys.	41	19	26	13	130
	20-100 tys.	41	15	27	17	185
	101-500 tys.	38	21	23	18	159
	501 tys. i więcej mieszk.	44	20	24	13	137
Wykształcenie	Podstawowe	37	15	22	27	260
	Zasadnicze zawodowe	38	22	26	15	252
	Średnie	39	22	29	11	329
	Wyższe	43	22	24	12	145
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	44	21	24	11	87
	Średni personel, technicy	42	24	26	7	37
	Pracownicy adm.-biurowi	37	24	25	15	64
	Pracownicy usług	37	28	22	14	62
	Robotnicy wykwalifikowani	39	25	27	9	119
	Robotnicy niewykwalifik.	39	21	21	19	54
	Rolnicy Pracujący na własny rach.	48 63	21 14	19 20	12 3	52 33
Bierni zawodowo	Renciści	32	14	31	23	76
	Emeryci	37	15	29	19	215
	Uczniowie i studenci	34	25	19	21	76
	Bezrobotni	32	12	37	19	55
	Gospodynie domowe i inni	31	22	19	29	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	41	20	23	17	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	40	23	28	8	106
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	23	24	9	203
	prywatnym gosp. rolnym	46	25	19	10	48
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	39	23	26	12	163
	501-750	33	22	26	19	130
	751-1000	34	19	29	18	188
	1001-1500	45	18	22	15	168
	Powyżej 1500 zł	48	19	22	11	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	31	21	28	20	176
	Średnie	37	20	27	15	445
	Dobre	44	19	22	15	365
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	17	15	28	45
	Raz w tygodniu	37	19	26	17	479
	1-2 razy w miesiącu	36	23	27	14	153
	Kilka razy w roku	41	21	26	12	180
	W ogóle nie uczestniczy	40	18	26	16	130
Poglądy polityczne	Lewica	42	22	24	12	157
	Centrum	38	18	29	14	310
	Prawica	41	24	24	11	293
	Trudno powiedzieć	33	16	24	28	226